

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ (Νοέμβριος 2007)

Συγγραφέας: ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΚΑΓΙΑΝΝΗΣ

Σήμερα, έπειτα από πρωτοβουλία του κ. Α. Αλαβάνου, διεξάγεται στη Βουλή συζήτηση, μεταξύ των πολιτικών αρχηγών, ειδικά για το περιβάλλον και την προστασία του. Αυτή η συζήτηση έρχεται μάλιστα ύστερα από τη μεγάλη οικολογική καταστροφή του περασμένου καλοκαιριού, η οποία φοβάμαι ότι θα ολοκληρωθεί με την «ανασυγκρότηση» και γενικά τη «διαχείριση» των κατεστραμμένων περιοχών. Κυβέρνηση και αντιπολίτευση θα αναπτύξουν τις απόψεις τους, θα εκθέσουν παρατηρήσεις που, συνήθως εμπειρικά συγκεντρώνουν, θα προτείνουν λύσεις. Αν θελήσουν να προχωρήσουν πέρα από αυτά τα αυτονόητα, φοβάμαι ότι θα βρεθούν σε αδιέξοδα για τα οποία δεν έχουν ή δεν υπάρχουν καν απαντήσεις. Και γι' αυτό δεν θα προχωρήσουν...

Το κεντρικό οικολογικό πρόβλημα (και άλυτο για την ώρα και ίσως για πολλές πολλές ώρες του μέλλοντος) είναι η σχέση του φυσικού περιβάλλοντος και της ανάπτυξης. Όχι μόνο της ανάπτυξης αλλά και των κοινωνιών και του τρόπου ζωής που αυτή έχει διαμορφώσει. Μέχρι τώρα η σχέση αυτή είναι καθαρά εχθρική. Η ανάπτυξη, με κίνητρο τον πολλαπλασιασμό του πλούτου και του κέρδους τροφοδοτείται (σε τελική ανάλυση) από τη Φύση και τους φυσικούς πόρους με πλήρη επίγνωση ότι ούτε η πρώτη ούτε οι δεύτεροι είναι ανεξάντλητοι δότες. Έτσι φτάσαμε σε ένα κρίσιμο σημείο: Να μας λείπει αέρας, χώρος, νερό, αγαθά που μέχρι πρόσφατα τα θεωρούσαμε φυσικά, αυτονόητα και προσιτά για όλους. Και επιπλέον να συσσωρεύονται τα απόβλητα, τα απορρίμματα και οι ρύποι, ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις όπου με γοργούς ρυθμούς συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού.

Στο ερώτημα ποια κοινωνία είναι διατεθειμένη να εγκαταλείψει τον τρόπο της ζωής της και τις καθημερινές συνήθειες για να προστατεύσει το περιβάλλον, η απάντηση είναι καταλυτική: Καμιά. Στα πρώτα στάδιά του το οικολογικό κίνημα έτρεφε τέτοιες αυταπάτες. Πίστευε ότι η ανατροπή της κερδοσκοπικής ανάπτυξης (σοσιαλισμός) θα μετέβαλε τις κοινωνίες και θα τις έκανε πιο φιλικές προς το περιβάλλον. Ο μεγάλος θεωρητικός του σοσιαλισμού, ο Κάρολος Μαρξ, αγνοούσε εντελώς το πρόβλημα. Σαν γνήσιος διαφωτιστής πίστευε ότι, αν ανατραπούν τα ανορθολογικά στοιχεία του καπιταλισμού, θα φτάσουμε επιτέλους στο σημείο για μια

πιο αποδοτική και πιο άγρια αξιοποίηση της Φύσης και των φυσικών πόρων. Στις χώρες, όπου τόσο προσωρινά εγκαταστάθηκαν καθεστώτα που ψευδεπίγραφα τα ονόμασαν σοσιαλιστικά, σημειώθηκαν οι πιο εκτεταμένες οικολογικές καταστροφές, χωρίς μάλιστα... την πιο αποδοτική αξιοποίηση της φύσης.

Σε εκείνα τα ρομαντικά χρόνια του οικολογικού κινήματος αναπτύχθηκαν, κυρίως στην Ευρώπη, και άλλες ακραίες απόψεις που έφτασαν στο σημείο να διεκδικούν τη ριζική ανατροπή της ανάπτυξης και θολές και απροσδιόριστες μορφές ζωής, που μόνο στο απώτερο παρελθόν θα μπορούσαν να αναζητήσουν τις αναφορές τους. Ένα είδος οικολογικού φονταμενταλισμού, που πιστεύω δεν είναι εντελώς άσχετος με τον ισλαμικό, ορθότερα αραβικό, φονταμενταλισμό.

Αργότερα, επικράτησαν ψυχραιμότερες αντιλήψεις και οι άλλοτε ακτιβιστές οικολόγοι άρχισαν να συμμετέχουν σε κεντροαριστερές κυβερνήσεις. Το νέο αίτημα, το συμβιβαστικό, είναι να θέσουμε υπό κοινωνικό έλεγχο (μέσω του κράτους) την ανάπτυξη και να βάλουμε τα όριά της και τις δεσμεύσεις της σε σχέση με τη Φύση, τους φυσικούς πόρους και τη ζωή των ανθρώπων. Το αίτημα αυτό, χωρίς να αναιρεί τη βασική αντινομία ανάμεσα στο φυσικό περιβάλλον και την ανάπτυξη, πέρασε σε μεγάλο βαθμό στη νομοθεσία και πρακτική πολλών κρατών και τώρα μόλις αρχίζει να έχει αποτελέσματα. Θα χρειασθεί να συνεχίσουμε ακριβώς πάνω σε αυτά τα αποτελέσματα.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 1 Νοεμβρίου 2007, σ. 24.